

ВІДГУК

опонента на дисертацію

Лукашук Світлани Юріївни

«Інтернет-залежність студентів-медиків у середовищі надмірної віртуалізації інформаційного простору», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія»

У складних реаліях третього тисячоліття Інтернет-залежність як розімкнутий і поліфонічний феномен посідає одне з визначальних місць, адже заторкує вкрай важливу проблематику – віртуалізацію свідомості і самосвідомості людини, її гармонійний і девіантний розвиток. У контексті загроз і мінливостей нашого трансформаційного суспільства в умовах війни Інтернет виступає не лише як засіб спілкування, але й навіть як потужна інформаційна зброя. Особливої ваги проблема Інтернет адиктивної поведінки набуває у середовищі медичного студентства, адже це якраз та соціально значуща когорта і вікова соціопопуляція, професійна підготовка якої поєднує високий рівень когнітивного навантаження, постійну присутність у віртуальних освітніх середовищах та високий ризик психоемоційного виснаження. Тому вважаємо, що дисертаційне дослідження Лукашук Світлани Юріївни істотно актуалізує цю важливу соціально-психологічну проблематику як у площині розгалуженого теоретичного аналізу, так і у вимірах детального емпіричного вивчення. Беззаперечно, дисертаційній роботі притаманні і висока актуальність, і наукова новизна, оскільки вона покликана висвітлити й дослідити важливий спектр соціогуманітарного знання.

На нашу думку, дисертантці вдалося поєднати структурно-функціональний і феноменологічний аналіз Інтернет-адикції з комплексним вивченням її індивідуально-психологічних і психосоціальних проявів, а також з розробкою цікавої та працюючої системи психопрофілактичної і корекційної підтримки студентів-медиків.

Слід відзначити високий теоретико-методологічний рівень дослідження, зокрема широке охоплення джерел, присвячених окресленій тематичній лінії. У першому розділі дисертації здійснено глибокий аналітичний огляд вітчизняної та зарубіжної наукової літератури що дозволило сформувати надійне теоретичне підґрунтя. Авторка ретельно виокремлює типологію Інтернет-адикцій висвітлює негативні психосоціальні та індивідуально-особистісні наслідки таких форм залежності. Значним позитивом вважаємо вдале розведення і узгодження подібного за функціональною семантикою понятійно-категоріального апарату. Причому все логічно співмірне з емпіричною базою дослідження, що засвідчує високий рівень методологічної грамотності та чітку логіку наукового апарату дисертації. Авторка цілком переконливо обґрунтовує наявність широкої системної трансформації структур самосвідомості пересічної особистості під впливом віртуалізованих комунікативно-інформаційних практик та надмірної віртуалізації освітньо-інформаційного простору.

Другий розділ демонструє чітку організацію емпіричного дослідження та зводиться, на нашу думку, до такого алгоритму : емпіричний блок: логіка, валідність, достовірність, інноваційність результатів.

Цікавою та вдалою спробою і досить значущим є створення та апробація авторського опитувальника «Визначення рівня віртуалізації освітнього середовища», що дає змогу дослідникові доволі чітко й точно оцінити рівень занурення студентів у цифрові освітні простори сучасного медико-професійного навчального дискурсу.

Виважене й науково достовірне використання кореляційного, факторного аналізу, структурного моделювання та інших підходів дало змогу отримати глибоку змістово насичену інформацію про існуючі взаємозв'язки між психологічними характеристиками студентів-медиків і рівнем Інтернет-залежності. Ще раз констатуємо, що слід відзначити високий ступінь валідності результатів, а також науково витриманий і значною мірою

інноваційний підхід до психодіагностики такого складного явища як Інтернет-залежність.

У третьому розділі Лукашук С.Ю. пропонує системний підхід до профілактики Інтернет-залежності, розробляє й апробує психолого-педагогічну програму, яка забезпечила зниження рівня адиктивних проявів серед студентів медичного профілю. Внаслідок результативних формувальних впливів та завдяки безпосередньому застосуванню програми вдалося досягти позитивної динаміки та якісних змін. Відначимо, що зменшилась кількість студентів-медиків, які ідентифікували себе з Інтернет-субкультурами, також знизилось сприйняття ними Інтернету як «альтернативної реальності», і, що дуже важливо, посилилась їхня рефлексивна здатність до розмежування віртуального й реального. Звичайно, що одержані дисертанткою емпіричні результати мають високу прикладну цінність і можуть бути адаптовані в діяльності фахівців-психологів в інших освітніх закладах, наприклад у педагогічних коледжах та ін.

З рахуванням сказаного вище вважаємо, що роботі притаманні і наукова новизна, і реальне практичне значення, адже вирішує дуже потрібну для соціуму проблему – допомагає науково превенційному запобіганню Інтернет-залежності студентства. Також варто наголосити, що дисертація відзначається виразною науковою новизною ще і через те, що включення її результатів, наприклад, щодо параметрів впливу візуалізації освітнього простору на психостани особистості, у програми навчання студентів різного профілю допоможе гармонізувати й оптимізувати їхню психогенезу в умовах такого надмірного інформаційного перенасичення, яке властиве нашому часові.

Результати дослідження пройшли дуже розлогу апробацію на різних наукових конференціях і семінарах, висвітлені в достатній кількості публікацій. Дуже добре, що ці результати впроваджено у практиці низки медичних освітніх закладів різного рівня. Це свідчить про високий потенціал

впровадження і про справжню практичну значущість профілактично-корекційної програми авторки.

Попри загальну позитивну оцінку дисертації все ж варто, на наш погляд, звернути увагу на такі аспекти:

1. Адиктивна проблематика як ключова розглядається дещо недостатньо розгалужено з широким контекстом інших адикцій та девіацій. Наприклад, було б цікаво узгодити інтеркореляційні співзалежності Інтернет адитивної поведінки з таким варіантом сексуально девіантної поведінки як перманентний безладний серфінг порносайтами. Як авторка посібників з психології девіантної поведінки та консультантка зауважую актуальність цієї проблеми серед сучасної молоді.
2. Ми вважаємо, що в умовах воєнного часу варто було б зосередити більшу увагу на такому важливому аспекті як втеча/самовтеча студентів у віртуальну реальність як спроба їхнього непродуктивного психологічного захисту.
3. Пори повагу до авторського бачення підходів щодо аналізу джерелознавчої бази інколи зауважуємо дещо кількісно надмірну увагу до праць окремих науковців (наприклад, Турецька Х. – 4; Столяренко А. – 4; Асєєва Ю. – 8; Камінська О. – 9 джерел). Очевидно, варто було обмежитися лише ключовими роботами, наприклад, Асєєва Ю. О. (2021). Психологічні засади кіберадикцій в підлітковому та юнацькому віці. Дисертація доктора психологічних наук, Одеса.
4. Перспективи подальших досліджень дисертантка вбачає у проведенні крос-культурних науково-дослідницьких студій з метою вивчення окресленої проблематики за порівняльним диференціалом «Україна – Польща», однак у списку використаних джерел ми не зустрічаємо «польського ракурсу». Було б цікаво почути, чим це зумовлено.

Водночас зазначимо, що зроблені зауваження не зменшують загальний високий рівень дисертації, а мають радше дискусійний і дорадчий характер.

Отож стверджуємо, що дисертаційне дослідження Лукашук Світлани Юріївни «Інтернет-залежність студентів-медиків у середовищі надмірної віртуалізації інформаційного простору» відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, які висуваються до дисертацій, а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

ОПОНЕНТ:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри загальної та практичної психології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Ліана ОНУФРІЄВА

